

SEMINARIERAPPORT

LIN I FOKUS

EN KUNSKAPSNOD OM LOKALA
FIBERRÅVAROR I VÄSTRA GÖTALAND

KUNSKAPSSEMINARIUM NR I

26 APRIL 2022

SCIENCE PARK BORÅS

SEMINARIET INLEDDES med att **LENA- MARIE JENSEN** från Högskolan i Borås/Science Park hälsade alla välkomna och gav en beskrivning av projektet Kunskapsnod för lokala fiberråvaror. Bakgrundsproblematiken, liksom utmaningarna inför framtiden presenterades. En del av detta större projekt omfattar lin där man vill arbeta strategiskt för att ta fram kunskap inom hela processen från frö till färdig hållbar produkt. Detta görs genom tre seminarier där dagens var det första.

MARIA ZEILON, som ansvarar för dagens seminarium arbetar på uppdrag av föreningen Internationellt Vävcenter med projektet Lin i Fokus, och hade rollen som moderator.

MARIA CLAESSION var dagens första talare och hon arbetar med hemslöjdsfrågor inom Västra Götalandsregionens förvaltning för kulturutveckling.

Inom hemslöjden har intresset för lin varierat och under de senaste 15 åren har ullen varit den fibern som man arbetat mest med. Ett seminarium på Västergötlands museum inspirerade till att starta ett projekt strax före pandemin. Detta fick namnet "1 kvadratmeter lin". Året efter var man igång och följande år odlade 700 personer i regionen lin. 2020 hade detta ökat till 1 300 personer. Nu sökte man samarbete nationellt med att få projektet rikstäckande och det odlades på 6 000 kvadratmeter. Pandemin påverkade naturligtvis arbetet men under hösten 2021 har man försökt att möta olika personer och grupper för att samtala och stödja fortsatt linodling. Innevarande år har man utvidgat projektet till en nordisk nivå och man räknar med lite mindre antal personer som odlar, men man kommer att stötta de behov som odlarna önskar. Man skall även försöka att koppla ihop de föreningar som arbetar med linodling.

På gång är även en vandringsutställning ("Lin för livet") som tas fram av de regionala hemslöjdsorganisationerna i samverkan. Fokus är på användandet av lin idag där man skall inspirera till samtal och produktutveckling för lokala hantverkare. Hållbarhet är en viktig fråga och att man skall kunna bruka föremålen under lång tid.

I liten skala driver man på olika platser linodling, mest från föreningsperspektiv och också inom olika museeverksamheter. Ett sådant exempel är Äskhults by i Halland. Linet i den produktion som finns i Sverige idag kommer från utländska odlingar. Idag finns flera linföreningar i landet, men man kan även hitta andra föreningar och organisationer som skulle vara intresserade av lin. Exempelvis Väv i Väst, Egnahemsföreningen på Tjörn. Idag finns inget samlat register på ideella aktörer, dock har Hemslöjden i Östergötland en lista på linföreningar. Några av de som varit engagerade i 1 kvadratmeter lin vill utöka sina odlingar och skala upp verksamheten.

I samtal med publiken framkom att det finns alternativa rötningsmetoder, exempelvis via enzymer. Det diskuterades även tillgången på linfrö och var man kan köpa in större volymer.

HELENA ANDERSSON från Lingruppen inom De sju häradernas Hemslöjdsförening berättade om sin ingång till vävning och gav en djup historik om Hushållningssällskapetets engagemang för att sprida kunskap under 18- och 1900-talet. Istorp, där Helena är verksam, kom tillsammans med Sättila och Skene att redan under 1700-talet bli ett centrum för linhantering och vävning. Här fanns även en direkt koppling till förläggargårdsverksamheten och knallens resande som gjorde att bygden

kom att utvecklas starkt. Så även i Strömmared, där lingruppen har sin verksamhet. I bygden finns även en av de allra största stenmanglarna i världen (20 ton) bevarad på hembygdsgården i Horred, vilket bekräftar att en omfattande förläggarverksamhet bedrivits.

Lingruppen startade sin verksamhet 2013 och man anlade sin första linodling året efter. Man är idag cirka 30-talet personer och anordnar kurser i linspånad mm. Linträffarna, en gång per månad, sker i studiecirkelform där de odlar och bereder lin. Det finns ett stort behov av att dokumentera mer av processer och tekniker, men det är svårt för en liten ideell förening.

Helena menade att det finns goda odlingsförutsättningar i vårt område samtidigt som man kan notera ett nyvaknat intresse. En klimatvänlig produkt, men vi behöver hitta nya tekniker för exempelvis beredning. Mer forskning behövs om nya användningsområden för lin.

Från deltagarna i seminariet informerades det om att när Svalöf lade ned sin förädling så kom mycket av deras material till Skånes Lincentrum. Under 2020 arbetade i Skåne ett trettiotal odlare för att tillsammans med Länsstyrelsen utveckla odlingen. Denna del fungerade väl, men beredningen var problematisk.

MOHAMMAD EL-KHALIFEH (NordGen) förkortning för Nordiskt Genresursscenter som arbetar under Nordiska ministerrådet medverkade via länk till seminariet. Han berättade om centrals uppbyggnad av samlingarna och att man har platser i Norden för att lagra materialet. Linsamlingen beskrevs ingående där det finns en samling på 27 accessioner som har benämningen "active core" samling. I denna ingår 11 accessioner med oljelin, 7 med spånadslin och 9 som benämns odefinierade. Alla dessa accessioner är nordiska och tillgängliga för professionella fröanvändare genom beställning via datasystem(GENBIS.) <https://www.nordic-baltic-genebanks.org/gringlobal/search.aspx> Årligen distribuerar man cirka 10 000 fröprover. Avtal (SMTA) skrivs med fröbeställare och det finns inga kostnader förenat med detta. Även privatpersoner kan köpa via en aktiv websida med en shop <https://www.nord-gen.org/butik/>

I samtal med deltagarna diskuterades olika linsorter utifrån den linbok som gavs ut på 1970-talet.

Mohammad uttryckte ett stort intresse av att koppla ihop NordGens verksamhet med projektet 1 kvadratmeter lin.

HANNA OCH JACOB BRUCE, Växbo Lin. Företaget har sin tradition och sitt hjärta i Hälsingland. Här grundades verksamhet i "Trolldalen" där vattnets möjligheter utnyttjades. Skogen och linet gjorde bönderna rika långt in på 1950-talet och här fanns ett stort antal beredningsverk.

Något började sedan hända på 1980-talet då man började fundera på att restaurera de gamla byggnaderna och återstarta verksamheten. Tillsammans med den gamla spinnmästaren inköptes maskiner från Frankrike och på 1990-talet kunde man tillverka lingarn till andra väverier och till handvävning.

Vävningen kom igång 1994 då man köpte två vävstolar från Sjuhärad till Växbo. 2006 köpte paret Bruce företaget. Man kallar det själv för ett "spontanköp" och blev på köpet "kulturarbetare". Då hade man fem anställda som nu har utvecklats till tio personer. De vill gärna ha en storlek på verksamheten som gör att man kan rotera bland personalen.

En viktig del i profileringen är att ha fokus på kvalité och god design och man har knutit till sig Ingela Berntsson. Företaget tar sitt lingarn från Frankrike och Belgien och har knutit bra kontakter där. 2012 kom man att stå inför ett vägval då spinneriet slutade att fungera. Inköp av ny spinnmaskin eller satsa på renodlad vävning var frågan och man valde vävningen. Idag finns 24 vävstolar/maskiner och man arbetar bara i hellinné. Nyligen har man byggt ut ett eget tvätteri. En viktig del i verksamheten är den fabriksförsäljning som sker till turister under sommaren, men man har cirka 500 mindre återförsäljare runt om i världen.

Problemen med investeringskostnader för maskiner finns, liksom komma fram till hur beredningen av linet skulle kunna lösas med miljöhänsyn. De menar att kunskapen om vävning måste öka, liksom utbildningen för att göra det attraktivt att arbeta inom textila yrken. Troligen har projektet 1 kvadratmeter lin lockat folk till att besöka Växbo, men det är svårt att avgöra om intresset för lin ökat. Det man behöver göra är att få kunderna att förstå värden i både produkter och prissättning.

Från deltagarna trycktes det på behovet av att ha ett svenskt berett och odlat lin. Idag är marknaden i Europa osäker för inköp och oroligt även om man satsat på linodling i Frankrike och Belgien. Det behövs forskas om nya alternativ för användning av lin inom olika industriområden.

ELIN JOHNSSON hade temat Tradition och vision. Hon började med sin starka koppling till hantverket och kunskap från de första åren i Viskafors där hon inspirerades av Mary Lindgren. Elin fick en god mentor och hade möjlighet att tävla i linspånad under sin ungdom. På gymnasiet hade hon sitt examensarbete inriktat på lin; "Från linfrö till linneväv". Efter detta följde Textilhögskolan och Chalmersstudier för att sedan komma till Trelleborg där hon jobbade med polymera material. Via Svenskt Konstsilke kom hon till dåvarande SP (numera RISE) med inriktning på materialteknik. Här stannade hon i 10 år och kom i kontakt med flera forskningsprojekt med miljömässiga ingångar där även hampa kom att ingå. Elin arbetar nu på Miljöstrategiska avdelningen i Borås Stad.

Elin vision om mer användande av lin bygger på flera nödvändiga steg såsom nya kreativa odlingsytor, nya rötningsmetoder, kostnadseffektiva lösningar för spånadslinet och nya tekniska produkter där lin används. Hon fick nyligen även stipendium från Greta Johanssons fond för att få kunskap och inspiration till nya innovativa lösningar för linframställning i Sverige.

MATS JOHANSSON, Science Park vid Höskolan i Borås gav en beskrivning av hur man kan stötta olika projekt och processer från Höskolans sida. Kopplas till de tre ingångarna med näringslivet – offentlig sektor och akademien är en del av uppdraget liksom hållbarhet utifrån Agenda 2030. Mats själv arbetar inriktat på att ta fram prototyper utifrån de labbmiljöer och verkstäder som finns på Höskolan. De olika enheterna presenterades, vilket även kunde ses som en introduktion till den rundvandring som sedan avslutade seminariet.

BIRGITTA NILSSON Västra Götalandsregionen var seminariets avslutningstalare och hon gav sin bild utifrån 20 års erfarenhet av att arbeta med regionala utvecklingsfrågor. Regionen utgår från de samhällsutmaningar som finns och man tar fram en strategi som utvärderas och förnyas var tionde år. Här ser man på regionens styrkeområden och de omställningsprocesser som sker och stödjer nya innovationer. Birgitta har ansvar för textilområdet och kan konstatera att det är ett av regionens viktiga styrkeområde. Sverige har extremt hög konsumtion av textilier samt även en hög produktion. Bara cirka 5% av textilier återvinns.

